

УДК 620.1.08

РОЗРОБКА ТЕНЗОМЕТРИЧНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРОТКОБАЗОВИХ БУДІВЕЛЬНИХ ТА ДОРОЖНИХ МАШИН

Мусаєв З.Р.

DEVELOPMENT OF A TENSOMETRIC SYSTEM FOR THE STUDY OF SMALL-SIZED CONSTRUCTION AND ROAD MACHINERY

Musaiev Z.R.

Актуальність роботи пов'язана із тенденцією розвитку інформаційних технологій та впровадженні їх у дослідження робочих процесів машин та механізмів. Робота є частиною комплексного дослідження, присвяченого проектуванню та дослідженню пристрою запису сигналів від датчиків, встановлених на металоконструкції дорожніх машин.

Ключові слова: тензометрична система; плата введення; ацп; мікросхема; вимірювальний комплекс.

Вступ. Робота присвячена створенню плати введення для оцифровки сигналів, що надходять від тензорезисторів.

ЕОМ можуть успішно взяти на себе управління експериментом. Вони можуть бути ефективні при підготовці звітів і документації як компоненти вбудованої підсистеми. У багатьох випадках на комп'ютери можливо покласти підтримку бази експериментальних даних.

Персональні ЕОМ можуть виступати в якості технічного засобу для побудови інформаційно-пошукових, бібліографічних та експертних систем.

Ефективність застосування електронних машин в автоматизації наукових досліджень полягає в тому, що в кілька разів скорочується цикл досліджень (експериментів) за рахунок прискорення підготовки і проведення експерименту, оперативного використання результатів експрес-аналізу, проведеного в реальному масштабі часу, скорочення часу обробки та систематизації даних, зменшенні числа помилок при вимірі і обробці, збільшується також точність результатів і їх достовірність, підвищується якість та інформативність експерименту за рахунок збільшення числа контрольованих параметрів і більш ретельній обробці даних.

Аналіз публікацій. Розробка нової тензометричної системи дозволяє значно спростити процес дослідження, та як наслідок, суттєво прискорити обробку отриманих даних.

Удосконалення цілого ряду типових вимірювальних систем зустрічається у працях багатьох вчених, таких як: І. А. Радкевича, В.Н. Задкова, В. А. Махеди, Н. А. Виноградова, Г. А. Фомина, А. Кобаяси, С. О. Hulse та ін.

Мета і постановка задачі. Метою роботи є підвищення ефективності і скорочення строків проектування БДМ за рахунок використання автоматизованої системи наукових досліджень (АСНД).

Програмне забезпечення автоматизованих експериментальних систем. Поява швидкодіючих, малогабаритних ЕОМ з досить великими пристроями, що запам'ятовують уможливило впровадження систем збору, оперативної обробки, накопичення результатів наукових досліджень, управління експериментом. Одночасно з'ясувалося, що розвиток робіт з програмного забезпечення АСНД явно відстає від прогресу технічних засобів в таких системах. Вартість розробки програм становить все більшу частку загальних витрат на створення АСНД. Саме тому, особливо важливим є завдання підвищення ефективності програмного забезпечення. Для вирішення цього завдання в процесі проектування систем необхідно знати і правильно використовувати вже наявні програмні засоби: операційні системи, системи управління базами даних, пакети прикладних програм.

Новостворювана частина програмного забезпечення повинна задовольняти ряду вимог, в тому числі, виконувати задані умови по вибору функцій, що реалізуються, швидкодії, обсягу використовуваної оперативної пам'яті, надійності, мобільності. Програма повинна вміти підтримувати діалог з користувачем на мові, близькій до природної мови предметної області досліджень, і представляти інформацію у вигляді, зручному для інтерпретації (таблиці, графіки, зображення).

Для зменшення витрат на розробку прикладного програмного забезпечення

використовують інструментальні програмні засоби. При цьому знижуються витрати і на супровід ПЗ. Це особливо важливо в АСНД, де програмне забезпечення в процесі експлуатації постійно модифікується і розширюється.

Пристрій плати введення. Плата введення складається з 25 мікросхем, які напаяні на ній і з'єднані між собою проводами, а також є два роз'єми Ш 1 і Ш 2, що показано на рис. 1.

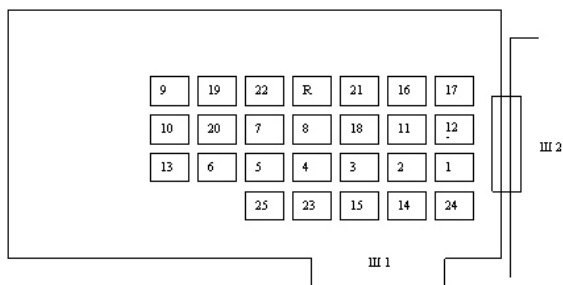

Рис. 1. Вид на плату введення

1-мікросхема D1-K555 ЛА2; 2-мікросхема D2-K555 ЛА2; 3-мікросхема D3-K555 ЛН1; 4-мікросхема D4-K555 ЛА1; 5-мікросхема D5-K155 ЛА1; 6-мікросхема D6-K155 АГ3; 7-мікросхема D7-K555 ЛА3; 8-мікросхема D8-K555 ТМ2; 9-мікросхема D9-K555 ТМ2; 10-мікросхема D10-K155 ІД4; 11-мікросхема D11-K155 ЛА11; 12-мікросхема D12-K555 ТМ7; 13-мікросхема D13-K555 ЛЕ1; 14-мікросхема D14-K555 ІР22; 15-мікросхема D15-K555 ІР22; 16-мікросхема D16-K561 КР2; 17-мікросхема D17-K561 КР2; 18-мікросхема D18-K555 ЛН1; 19-мікросхема D19-K555 ЛН1; 20-мікросхема D20-K555 ЛН1; 21-мікросхема D21-K544 УД2А; 22-мікросхема D22-K1113 ПВ1; 23-мікросхема D23-K1006 ВІ1; 24-мікросхема D24-K1533 АП6; 25-мікросхема D25-K1006 ВІ1

Як видно, з (рис. 1), в основному застосовуються мікросхеми серії 555. Відмінною особливістю даної серії є її порівняно висока швидкодія, що пов'язана із застосуванням діодів Шотткі, і мала споживана потужність. Ці діоди формуються за допомогою створення контакту між базовою металізацією і колекторною областю п-типу кожного транзистора ТТЛ-схеми, в результаті чого утворюється діодна структура метал-кремнію, що підключається до колектора. Такий діод має більш низьке пряме падіння напруги, ніж кремнієвий р-п перехід, і практично не містить не основних носіїв. Діоди Шотткі, які є елементами нелінійного зворотного зв'язку, відбирають надлишковий струм бази, запобігаючи насичення транзисторів. У зв'язку з цим в транзисторах не відбувається надмірного накопичення заряду, що призводить до зменшення часу перемикання ТТЛ-схеми. Напруга між колектором і емітером відкритого транзистора в схемах з діодами Шотткі дорівнює різниці між падінням напруги на переході база-емітеру (кремнієвий перехід) і падінням напруги на переході метал-напівпровідник (діод Шотткі), що призводить до деякого збільшення

напруги на виході в стані логічного «0» в порівнянні з інтегральними мікросхемами серії 155, і його максимальна величина становить 0.5В.

Десятикратне збільшення номіналів резисторів в порівнянні з серією 155 призводить до зменшення споживаної потужності.

Опис використовуваних мікросхем. Схема К155 ІД4 являє собою два двухразрядних дешифратора. Дешифратори мають два загальних керуючих входи D1 і D2, по два стробіруючих входи V1, V2 і V3, V4, а також по чотири виходи А0-А3 і В0-В3 на кожен дешифратор.

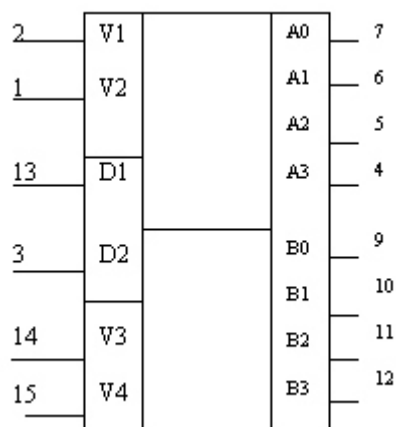

Рис. 2. Умовне позначення мікросхеми К155 ІД4

Мікросхема К155 АГ3 складається з двох незалежних схем одновібраторів, кожен з яких містить тригер-формував, тригер Шмітта і керуючі елементи.

Кожен одновібратор має два інформаційних входи А і В, вхід установки в «0» R прямих і інверсний виходи Q і Q1, а також виходи С і RC для підключення часових елементів.

Запуск одновібратора здійснюється негативним перепадом напруги на вході А чи позитивним перепадом на вході В. При подачі на один з інформаційних входів імпульсу, що запускає відбувається перезаряд ємності С. Час перезарядження ємності залежить від зовнішніх часових компонентів R і С і визначає тривалість імпульсу на виході. Даний цикл повторюється кожного разу при наявності на вході імпульсу, що запускає.

Особливістю схеми К155 АГ3 є робота її в режимі повторного запуску, що дозволяє утримувати одновібратор в активному стані наступним запускаючим імпульсом, не чекаючи повернення його в початковий стан. Це дає можливість збільшити тривалість вихідного імпульсу, так як одновібратор перекладається в активного стану першим, а повертається в початковий стан після закінчення останнього запускаючого імпульсу.

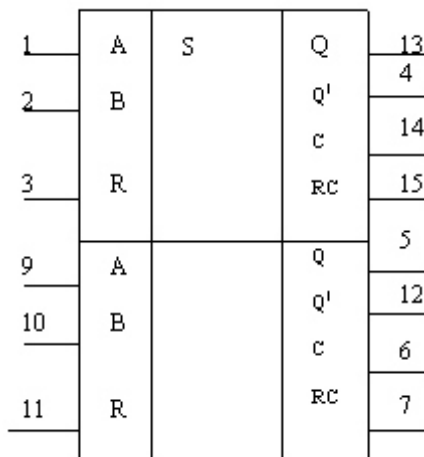

Рис. 3 Умовне позначення схеми K155 АГ3

Мікросхема K555 ТМ2 являє собою два тригери типу D, що перемикаються по позитивному фронту. Кожен тригер має інформаційний вхід D, установчі входи R і S, тактовий вхід C, прямий Q і інверсний Q1 виходи. Рівень логічного «0» на вході S встановлює тригер в одиночний стан. Інформація з входу D передається на вихід в момент переходу тактового імпульсу C зі стану логічного «0» в стан логічної «1». При цьому на вхід R повинен бути поданий рівень логічного «1».

Коли на тактовому вході C постійний рівень логічного «0» або логічної «1», то сигнал з інформаційного входу D не передається на вихід.

У даній статті приведено лише кілька використаних мікросхем з описом їх технічних характеристик, загальне число мікросхем сягає 25, всі вони напаяні на платі введення і з'єднані між собою в одну електричну схему.

Як було сказано раніше, всі 25 мікросхем напаяні на платі введення і з'єднані між собою в одну електричну схему, а фотографія зовнішнього вигляду плати введення представлена на рис. 4.

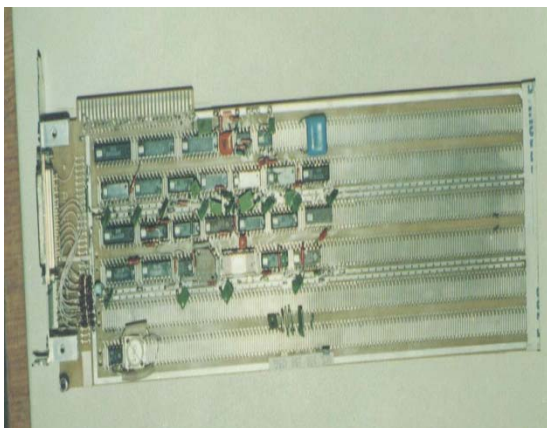

Рис. 4. Зовнішній вигляд плати введення

На початку передбачалося використовувати промислові АЦП, але в зв'язку з їх високою вартістю

і деякими іншими особливостями було прийнято рішення спроектувати плату самостійно.

Плата складається з наступних блоків

1. Комутатор восьми аналогових входів на один вихід D 17.

2. Буферний підсилювач D 21.

3. Аналого-цифровий перетворювач (АЦП) D 22.

4. Регістр даних отриманих з АЦП D 15.

5. Регістр номера каналу D 12, D11.1, D 11.2, D 11.3.

6. Автомат АЦП D 19, D 4.2, D 5.2, D 9, D 7.3.

7. Регістр стану D 14.

8. Автомат обміну з шиною ISA D 18.1, D 18.2, D 18.3, D 18.4, D 8.2, D 5, D 6, D 10, D 3.5, D 3.6, D 7.1, D 7.2, D 11.3, D 18.5, D 18.6, D 20.1, D20.2.

9. Дешифратор адреси D 1, D 2, D 3.1, D 3.2, D 3.3, D 3.4, D 4.1.

10. Схема формування готовності D 8.1, D 13.2, D13.3, D 13.4.

11. Генератор 1 КГц D 25.

12. Генератор тестових імпульсів D 23.

Для програміста доступні на платі три регістра:

– регістр N каналу (адреса DFFFE16) для запису N каналу;

– регістр даних (адреса DFFFF16) для зчитування даних АЦП;

– регістр стану (адреса DFFFE16) для зчитування стану.

На початку читається регістр стану – визначається, чи з'явилася тимчасова мітка 1КГц. Якщо з'явилася, то в регістр N каналу записується нуль, тобто нульовий канал. Комутатор пропускає на вхід підсилювача і далі на АЦП сигнал нульового каналу. Запускається автомат АЦП і на виході АЦП через 30 мкс, з'являється код, і він записується в регістр даних. Після зчитування з комп'ютера регістра даних в регістр N каналу записується код 1, тобто код нового каналу, для якого все повторюється. Це ж повторюється для всіх восьми каналів. Лічені вісім байт даних, записуються в ОЗУ комп'ютера. Знову очікується поява мітки 1 КГц і знову зчитуються вісім байт відповідні восьми вхідних сигналів.

Раз в 1мСек - 8 байт.

Раз в 1 сек - 8000 байт.

Раз в 1 хв - 480000 байт.

У міру заповнення ОЗУ необхідно скидати інформацію з ОЗУ на вінчестер (накопичувач на жорсткому магнітному диску). На вході перед аналоговим комутатором знаходиться схема діодних обмежувачів. Обмежувачі не пропускають на входи комутаторів сигнали вище +12 і нижче 0 В. Аналоговий комутатор D 17 – мікросхема K561КП2 – восьмивходовий аналоговий комутатор включений по схемі роботи з однополярним вхідним напруженням. Прохідний опір відкритого каналу близько 200 Ом. Для вибору потрібного каналу необхідно подати двійкового коду на ніжки 9, 10, 11 (9 - старший розряд коду N каналу). Мікросхема D

12 перетворює логічні рівні ТТЛ (регістра N каналу) в рівні "0" - 0В, "1" - + 12В для D 17. Все повторюється, поки не будуть заповнені 80 тисяч осередків пам'яті ОЗУ комп'ютера (версія V5), або 480 тисяч осередків пам'яті ОЗУ (версія V6).

Лабораторні експерименти показали працездатність даного пристрою і придатність для досліджень навантажень в металоконструкціях.

Висновок. Автоматизація експерименту дослідження дозволяє:

- в кілька разів скоротити цикл експериментів;
- збільшити точність результатів і їх достовірність;

- підвищити якість та інформативність експерименту;

- посилити контроль над ходом експерименту і можливість його оптимізації;

- результати експериментів структуруються і виводяться оперативно в найбільш зручній для оператора формі;

- приймати інформацію від датчиків стану середовища і об'єкта;

Велике значення має також програмне забезпечення АСНД

Тому можна зробити наступні висновки:

- Комп'ютери, можуть успішно взяти на себе управління експериментом;

- Вони можуть бути ефективні при підготовці звітів і документації як компоненти вбудованої підсистеми;

- На комп'ютери можливо покласти підтримку бази експериментальних даних;

Література

1. Гурко О.Г. Дослідження параметрів руху автогідропідіймача з обертальними зчленуваннями / О.Г. Гурко, Ю.О. Доля // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. – 2016. – №2 . – С. 121–127.
2. Alexander Gurko, Oleg Sergiyenko, et al. Guaranteed Control of a Robotic Excavator During Digging Process. SciTePress, Colmar, France (2015), Vol. 2, pp. 52–59.
3. Писарчук О.О. Технологія ситуаційного структурно-параметричного синтезу складної інформаційно-керуючої системи / О.О.Писарчук. // Збірник наукових праць ЖВІ ДУТ. - Вип. 9, С.56-61.
4. Поспелов Д. А. Ситуационное управление: теория и практика / Д. А. Поспелов. // М. : Наука, 1986. – 288 с.
5. Амелин В.М. Электронные системы управления и контроля строительных и дорожных машин / В.М. Амелин, Ю.М. Иньков, В.И. Марсов. // М.: Интекст, 1998. – 134 с.
6. Махеда В. А. Тензометрический метод измерения деформаций / В. А. Махеда // Самара, СГАУ 2011. – 57 с.
7. Виноградова Н.А. Научно- методические основы построения АСНИ. / Н.А. Виноградова, А.А. Есюткин, Г.Ф. Филаретов. // М.:МЭИ, 1989, - 84стр.

8. Виноградова Н. А. Автоматизированные системы научных исследований / Н.А. Виноградова, А.А. Есюткин, Г.Ф. Филаретов. // М.: МЭИ, 1990, -87 стр.

References

1. Gurko O.G. Doslidzhennja parametriv ruhu avtogi-dropidijmacha z obertal'nymy zchlenuvannjamy / O.G. Gurko, Ju.O. Dolja // Novi materialy i tehnologii' v metalurgii' ta mashynobuduvanni. – 2016. – №2 . – S. 121–127.
2. Alexander Gurko, Oleg Sergiyenko, et al. Guaranteed Control of a Robotic Excavator During Digging Process. SciTePress, Colmar, France (2015), Vol. 2, pp. 52–59.
3. Pysarchuk O.O. Tehnologija situacijnogo strukturno-parametrychnogo syntezy skladnoi' informacijno-kerujuchoi' systemy / O.O.Pysarchuk. // Zbirnyk naukovyh prac' ZhVI DUT. - Vyp. 9, S.56-61.
4. Pospelov D. A. Situacionnoe upravlenie: te-orija i praktika / D. A. Pospelov. // M. : Nauka, 1986. – 288 s.
5. Amelin V.M. Jelektronnye sistemy upravlenija i kontrolja stroitel'nyh i dorozhnyh mashin / V.M. Amelin, Ju.M. In'kov, V.I. Marsov. // M.: Intekst, 1998. – 134 s.
6. Maheda V. A. Tenzometricheskij metod izmerenija deformacij / V. A. Maheda // Samara, SGAU 2011. – 57 s.
7. Vinogradova N.A. Nauchno- metodicheskie osnovy postroenija ASNI. / N.A. Vinogradova, A.A. Esjutkin, G.F. Filaretov. // M.:MJeI, 1989, - 84 str.
8. Vinogradova N. A. Avtomatizirovannye sistemy nauchnyh issledovanij / N.A. Vinogradova, A.A. Esjutkin, G.F. Filaretov. // M.: MJeI, 1990, -87 str.

Мусаев З.Р. Разработка тензометрической системы для исследования короткобазных строительных и дорожных машин

Актуальность работы связана с тенденцией развития информационных технологий и внедрения их в исследование рабочих процессов машин и механизмов. Работа является частью комплексного исследования, посвященного проектированию и исследованию устройства записи сигналов от датчиков, установленных на металлоконструкции дорожных машин.

Ключевые слова: тензометрическая система; плата ввода; АЦП; микросхема; измерительный комплекс.

Musaiev Z.R. Development of a tensometric system for the study of small-sized construction and road machinery

Topicality of the research is explained by the tendency of using information technologies and their implementation in the process of designing working machines and mechanisms. The work is part of a comprehensive study devoted to the design and investigation of a device for recording signals from sensors installed on the metal structures of road vehicles.

Keywords: strain gauge system; input board; chip; measuring complex.

Мусаєв З. Р. – аспірант кафедри «Будівельні та дорожні машини» Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Рецензент: д.т.н., проф. Горбунов М.І.

Стаття подана 09.04.2018.